

УКРАЇНСЬКИЙ
А. БІЛКОВІЧ
2004
МУЗЕЙ

ПУГУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

Вгорі: Грецький король Павло разом із дружиною відбуває інспекційну подорож в північній частині своєї країни. На фото: в Салоніках населення бурхливо вітає королівську пару.
(Фото Д. Б.).

Ліворуч: Колишній міністр чужоземних справ США Кордделл Хелл, що залишив посаду в листопаді 1944 року, за працею над своїми мемуарами, що обіцяють подати світовому читачеві цікаві епізоди міжнародної політики.
(Фото А. П.).

Внизу ліворуч: Пані Пандіт, посол Індії в Москві й керівниця індійської делегації при ОН, дала прийняття для делегатів ОН у нью-йоркському готелі «Валдорф Асторія». На фото: пані Пандіт вітається з Громиком.
(Фото А. П.).

Внизу: Під час бою биків у Португалії поранений бик підхопив матадора рогом.
(Фото Д. Б.).

ПУ-ГУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

26. жовтня 1947 р.

№ 34

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

ДІЯЛЕКТИКА КРЕМЛІВСЬКОЇ ВЕЖІ — П. Г.	Стор. 3
ЕКОНОМІЧНЕ ПОНЕВОЛЕННЯ УКРАЇНИ — В. Юнаківський	4
ФРАНЦІЯ ВИБИРАЄ — П. Т.	5
ПРАВДА ПРО ІМІГРАЦІЮ — Сем Тененбам	7
ОСІННІ МЕЛОДІЇ (новеля) — Л. Р.	8
МІЖ ГОРAMI ... (фоторепортаж)	10
СУЧАСНА АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА — о-а	13
БАНК ОЧЕЙ — І. К.	14
КОРОЛЬ ПАПУАСІВ — Я. Р.	14
СПОРТ, УСМІШКИ	15

На обкладинці: Щоб визначити найповільнішу швидкість сучасних авт і мотоциклів, у Парижі влаштували «змагання на повільність». На фото: французький майстр М. Кардиналь устиг замалювати пейзаж Монмартру.
(Фото АП)

»ПУ-ГУ« виходить щотижня. Ціна окремого числа 3 н. м. Передплата — 12 н. м. місячно, на 3 м-ці — 36 н. м. — Передплату приймає видавництво »ПУ-ГУ« та усі поштові уряди і всі листоноші американської та британської зон.

Видавець і головний редактор —

ВОЛ. ЧАРНЕЦЬКИЙ.

*

Адреса редакції та видавництва: Augsburg, Bismarckstraße 13 II.Verlag »PU-HU« Telefon 8885
Редактор приймає лише в середу і п'ятницю від 9 до 11

*

Authorized by HEADQUARTERS EUROPEAN COMMAND Civil Affairs Division.

Klischee: Behnson & Co., Augsburg.

Druck: Hieronymus Mühlberger, Augsburg. — 11.47.

Один з радіоапаратів лондонської «радіоолімпіади». Він має «магічне око», пристосоване до всякого струму, і коштує 18 фунтів

Діялектика кремлівської вежі

З височини кремлівської вежі годинник відбиває північ. Замість бальорих куплетів «гімну світового пролетаріату» в холодну темряву ллються підхоплені всіма советськими радіовисильниками жалібні дитирамби «Пісні про Сталіна». Інтернаціонал-організацію зліквідовано; «Інтернаціонал»-пісня перестала бути гімном советської нації.

Це було восени 1943 року. Минуло лише чотири роки, і кремлівські майстри знову перебудовують механізм, що потішав колись ще царя Миколу. У Варшаві засновано міжнародне комуністичне інформаційне бюро. Незабаром, здається, почуємо у стомленому етепрі до болю знайому «Інтернаціональну мелодію».

У нас, що звикли до «діялектичних» стрібків советської політики, цей черговий маневр не викликає здивування. Звертає лише увагу вибір часу для нового діялектичного перетворення.

У Парижі закінчилася конференція шістнадцятьох європейських держав у справі американської допомоги, за пляном Маршалла. Звіт надіслано президентові Труменові. Світ чекає американської допомоги для

подолання європейської кризи. На 1. грудня передбачено спеціальну сесію американського конгресу. США готують вирішальний наступ проти голоду, холоду й зліднів дезорганізованої Європи. Проти зліднів не лише матеріальних, але й зліднів ідеологій.

Стурбована можливістю несприятливої для її плянів зміни європейського економічного політичного стану Москва переходить до контраступу. Цей контраступ підготувала артилерія її пропаганди всіх калібрів: від прокураторського фальцето советського делегата ОН, заступника міністра чужоземних справ п. Вишнівського, до подібних до «Літературної Газети» листків, що близкають поміяями.

«Літературна Газета» — це орган Союзу Советських Письменників, що кілька місяців тому перейшов завзяту партійну чистку. Недавно редакцію «Літературної Газети» попередили, що сам Сталін невдоволений якістю її публікацій і сподівається побачити більше «політичного й антизахідного» матеріалу. І... в наступному числі президент США був обвинувачений у тому, що він «прагне лаврів маленького мюнхенського

ефрейтора», державний секретар п. Маршалл зображеній, як «Шейлок з Волл Стріт», а генерал Айзенгауер ніби «промовляє мовою Гітлера». Наклепи, що їх не варто було б помічати, коли б із солідних джерел не було відомо, хто є ініціатором цієї кампанії. Американський посол у Москві Вальтер Беделл Сміт передав з цього приводу офіційний протест советському урядові.

З Кремля дано вже сигнал: всі засоби добре. Гістеричні «викривання імперіялістичних підступів американських підпалювачів війни» з трибуни ОН чергуються з розперезаними нападами «Літературної Газети» на немодний фасон коротших, ніж у всіх, брюк президента Трумена. Тут все розраховане і все має своє місце й мету.

Кремль збирається дати наступної зими на території західної Європи вирішальну битву демократії. Він мобілізує свої допоміжні частини — комуністичні партії інших країн. В Італії комуністичний лідер Пальміро Толліятті серед вигуків «смерть Труменові» закликав на товиці своїх послідовників бути готовим до бою. Минулого місяця централь-

(Закінчення на стор. 5)

Економічне поневолення України

Україна, безперечно, одна з найбагатших країн світу, якщо за показник брати не стан розвитку продукційних сил, не рівень техніки господарства і не величину національного прибутку, а багатства української національної території. Немає іншої країни, з якою можна б порівняти скарби української землі. Її природні багатства незлічені, дарма що з геологічного погляду Україна досліджена ще мало, а її природні ресурси не виявлені й не вивчені, не говорячи вже про їх раціональне господарське використання.

Багато наших людей, не досить обізнаних із правдивою економічною географією України, часто навіть уявити не можуть, які колосальні наші природні багатства.

Природа щедро наділила українські землі всім, що потрібне для життя людини. Гарне підсоння, родючі черноземні степи, ліси, широка розгалужена мережа річок і моря, багатоючі родовища корисних копалин — все це створює догідні умови життя. Цим Україна славиться з найдавніших часів.

Надзвичайно сприятливі на Україні умови для плекання сільсько-господарських культур і тварин. Благословенна земля українська щедро дає і хліб, і м'ясо, і мед, і цукор, і олію, і все, що потрібне людині... Наша батьківщина має один із найбільших у світі масив урожайніх ґрунтів — чернозему. Тому вона з давніх-давен виробляла збіжжя не лише для власного вживання. Перед першою світовою війною Україна вивозила на закордонні ринки 350-400 млн. пудів самої пшениці, не говорячи вже про жито, ячмінь, овес та інші культури. Величезні площи займали плянтації цукрового буряку, соняшника, тютюну, текстильних рослин. Українська продукція цукру становила більше 2,500.000 тонн, або 85% усієї продукції Росії.

Велике значення мають прядивні рослини — льон, коноплі, кенаф та інші. Останніми роками на чорноморському й озівському побережжі успішно почали вирощувати бавовник. В 1937 р. засіви бавовника займали 224 тис. гектарів. Плекання бавовника має широкі перспективи в південних районах України.

Наши моря — Чорне й Озівське, великі річки, будучи дешевим і зручним засобом сполучення, водночас багаті на цінні породи риб, дають широкі можливості для розвитку рибальства.

«Україна, — читаемо в одному спеціальному дослідженні, — була головним постачальником хліба для Росії й Німеччини, а також коней, рогатої худоби, свиней і м'яса іншим країнам. Україна постачає цукор ринкам усього світу: в Європі — Англії, Німеччині, Данії, Італії, Норвегії, Румунії, Фінляндії; в Азії — Туреччині, Китаєві, Японії, Афганістанові й Іранові; в Африці — Єгиптові; в Америці — Аргентині.»

Створення модерної промисловості — це передумова господарської й політичної ваги країни в світі, основа незалежності. Розвиток промисловості залежить від того, як забезпечена країна власною сировиною — мінеральною й рослинною, — енергетичними ресурсами, розбудованою мережею шляхів і залізниць для перевозу сировини й фабричних виробів, наявністю достатньої кількості фахівців і, нарешті, ринків збути промислових виробів.

Україна має всі потрібні передумови, щоб стати могутньою індустріально-аграрною державою. Запаси кам'яного вугілля, а це основа індустріалізації, становлять лише в Донецькому басейні понад 90 млр. тонн. Крім того, є ще великі поклади бурого вугілля на Правобережжі, Західній Україні і

Закарпатті. Україна, що сідає м'яте місце в світі щодо величини покладів вугілля. 1937 року в Донецькому басейні видобуто 77,3 мільйона тонн вугілля, або 64% всієї продукції Советського Союзу. Західні області, а також інші українські землі, зокрема Передкавказзя, Ромен на Полтавщині, де перед війною виявлено чималі джерела нафти, та Керченській півострів, — багаті на нафту. Та цим не вичерпуються енергетичні ресурси України. На наших обирах є багато торфу, земного газу для опалювання й освітлювання, а також для перетворення його на бензину.

Щодо запасів залізної руди Україна посідає четверте місце в світі. Лише криворізькі поклади обчислено на 51,3 млр. тонн, керченські — на 2,7 млр. тонн. Є багато інші, ще не розроблені, зложища залізної руди в околицях Кременчука, на Полтісі й Волині. Видобувши в 1937 році 13,8 млн. тонн руди, Україна вийшла на третє місце в світі після Франції й США. Того ж року на металургійних виробнях України витоплено майже 10 млн. тонн чавуну, тобто більше, ніж в Англії й Франції. Досить сказати, що лише Макіївська виробня давала більше чавуну, ніж вся передвоєнна Польща.

Нікопільський мангановий район щодо кількості і якості запасів найбільший на землі. Світова продукція мангану в 1937 році становила 1,68 млн. тонн, з них Україна — 1,3 млн. тонн. Мільярди тонн кам'яної солі — сировини для хемічної промисловості, зосереджені в надрах Донецько-Бахмутського басейну. Чималі зложища солі є й на Закарпатті.

Щедро обдарована Україна також іншою промисловою сировиною, як мідь, ціна, оліво, срібло, калійні солі, фосфорити, графіт, мармур, будівельні матеріали. На енергії українських річок можна побудувати сотні електроверень, потужністю на десятки мільйонів механічних сил.

Таких розмаїтих, невичерпних запасів промислової сировини не має жодна країна на землі. Українські корисні копалини географічно розміщені дуже вигідно. Найважливіша промислова сировина лежить

(Продовження на стор. 6)

(Закінчення із стор. 3)

ний комітет французької комуністичної партії вирішив переорієнтувати свою ідеологію відповідно до революційної лінії й привчити французьких комуністів «вітати сталініст». Останній ступінь — створення београдського інформаційного бюро, що діригуватиме всім комуністичним рухом.

Яка реальна сила прихована за цим гласом? Чи буде його досить, щоб здобути позиції, які забезпечать Москві панування над Європою? Безперечно, голодні маси — вдячні середовище для пропаганди, та голодного пропагандою не нагодувати. У варшавському повідомленні нічого не сказано про харчі, паливо й притулок. Згаданий у пресі «Сталінський плян» допомоги ішеницею завис у повітрі. За советське збіжжя Франція мусить платити долями, що їх не має.

Лідер французької комуністичної партії вітає на сторінках «Юманіте» заснування нового вогнища комінтерну: «Ми знаходимо в більшості газет судомні намагання затуманити незаперечний факт зростання сили американського імперіалізму у Франції й деяких інших країнах.«

Але чому п. Дюклло даремно намагався затримати публікування варшавського повідомлення? У Франції відбуваються загальні вибори. Важке завдання — пов'язати визнання московського проводу з гаслами про національну єдність, про «Францію, лише Францію!» з твердженням, що «французькі комуністи в першу чергу французи, потім комуністи». Подорожуючи на поводку в московського ведмеди, п. Дюклло провалився в замет.

В резолюції варшавської наради читаемо: «Не слід не добачати, що галає імперіалістичних агентів про воєнну небезпеку має на меті заликати людей із слабкими нервами, щоб полегшити агресорові його шантаж. Подібно до того, як у минулому мюнхенська політика звільнила шлях гітлерівській агресії, поступки новій політиці США та імперіалістичному тaborovі лише зроблять її ініціаторів нахабнішими й агресивнішими.« Цілком ясно, що мета, яку комінтернівці приписують «американському імперіалізму», — це саме їх мета. Та історія рідко повторюється. Що вдалося колись нацистам у Мюнхені, може не вдатись комуністам у Варшаві. Загрози світовою революцією, розраховані на людей із слабкими нервами, спонукають людей із міцними нервами напружити м'язи.

Французький журналіст Жан Піо на сторінках «Фігаро» пише: «Поділ світу на два табори, що стало довершеним фактом, спонукає всіх французів єднатися під проводом де Голля».

Один із бразильських сенаторів заявив, що відновлення комінтерну може привести до розриву дипломатичних взаємин між Бразилією й Советським Союзом. Розрив дипломатичних відносин між Чіле і Югославією є вже доконаним фактом.

Більшість американської преси сприйняла варшавську конференцію як проголошення советами політичної війни США. Один з американських часописів «Нью-Йорк Дейлі Мірор» пише: «В майбутньому треба вважати кожного комуніста, американського чи іншого, за ворога США.«

Може, найкращою відповіддю рестовраторам комінтерну стала зрівноважена заява представника британської «Форін Оффіс»: «У Лондоні задоволені тим, що комуністи на варшавській конференції відкрито визнали мету, якої домагаються».

Дійсно, світ може бути вдячний варшавським делегатам за показ справжньої сутності комуністичної «діялектики» кремлівської вежі.

П. Г.

Франція вибирає . . .

Перші наслідки виборів органів самоврядування у Франції, що відбуваються нині, символізують далекосяжну зміну політичних настроїв і симпатій Франції, а можливо, — Європи.

«Об'єднання» де Голля, здобувши понад 40% голосів, рішуче виходить на перше місце, залишаючи далеко позаду себе комуністів (що не набрали 30%), соціалістів (20%) і МРП (9%). У столиці Франції-Парижі де Голль здобув абсолютну більшість — 57% усіх голосів.

Вибори ще не закінчилися. Минулі неділі обирали лише міста з населенням понад 9 тисяч. Але немає ніяких підстав гадати, що наступної неділі, 26. жовтня виборці дрібних міст і сіл віддадуть свої голоси комуністам, коли навіть у традиційних «червоних» паризьких передмістях «Об'єднання французького народу» виявилось другою по силі партією.

На тій наступній голодні зими, безперервних страйків і тотальної світової економічної та політичної кризи чергова проба сил «Сходу» у Франції розв'язується на користь «Заходу».

Хоч французька соціалістична партія відмовилась визнати поділ світу на два табори, цей поділ, стверджений утворенням комінтернівського інформаційного бюро, домінував над виборами.

«Заперечити неприємні нам реальності ще не значить припинити їх існування» — пише з цього приводу на сторінках «Фігаро» французький посол Франсуа Понсе — «Вони існують незалежно від нашого бажання. Поділ світу на два блохи відбувся, отже мусимо вирішити, до котрого з них приєднатись».

Як Франція в цілому вибрала між Сходом і Заходом, так французький виборець голосував за комуністів або за антикомуністів. Варшавське повідомлення з його недзвінчими нападами на соціалістів Рамаде й Блюма свідчить, що анахронічні заяви під час передвиборчої кампанії одного з провідних французьких комуністів Андре Марті про бажаність коаліційного уряду з портфелями міністерств внутрішніх справ, харчування й індустриальної продукції в руках комуністів, — це лише тактичний маневр з метою показати, що вони не відмовляються від конструктивної співпраці з іншими партіями.

Політичні спостережники висловлюють думку, що комуністи, переконавшись у неприхильності Франції до комуністичної ідеї, вже не прагнуть здобути парламентську більшість, а всю увагу приділяють творенню дрібних ударних груп, пристосованих до ефективної революційної акції. Опанувавши профспілки, вони намагаються впливати на життя країни страйками.

Свою передвиборчу кампанію французькі комуністи не базували на логічно опрацьованій програмі. Їх мета розхитати теперішній уряд. На селі комуністи вербують прихильників критикою регулювання економічного життя й обіцяють вищі ціни на сільсько-господарські продукти, а в місті протестують проти високих на них цін.

В галузі міжнародної політики генеральний секретар французької комуністичної партії Моріс Торез під час виборчої промови в Перпіньян заявив: «Ми з Советським Союзом, бо історія показує нам, що цього вимагають інтереси Франції».

Те, що соціалісти не прийняли виклику комунізму, лише послабило їх внутрішньополітичні позиції. Центр, що перейшов до оборони, не мав чого чекати від виборів. Навпаки, праве крило вело передвиборчу кампанію під гаслом боротьби з п'ятою коленою, що відкрито себе оголосила.

Для всіх, хто не згоден з торезівською тезою «реставрації французької незалежності й суверенітету» шляхом залучення до орбіти російських сателітів, природним провідником став національний герой Франції генерал Шарль де Голль.

Навіть для прихильників генерала його політична лінія залишається неясною й загадковою. Де Голль не любить рекламивати методу, якою приведе Францію до проголошеного ним відродження.

В лютому 1945 року країна засвідчила своє визнання героєві — визволителеві майже одноголосним обранням його на голову держави. Лише один голос був поданий у тимчасових національних зборах проти нього. Але в дебатах про майбутню конституцію Франції вимогу сильної надпартийної держави, що поставив де Голль, вимогу волі для приватної ініціативи й непартийних профспілок — всі партії гостро відкінули. Де Голль залишив політику й удався до історичних і економічних студій. У квітні 1947 року де Голль повертається до політики й засновує в Парижі «Об'єднання французького народу», що швидко поширяється по всій Франції.

Де Голля охоче слухають. Коли він промовляє, часто збираються сотні тисяч слухачів. Переважно молодь і жінки. Генерала підтримують духівництво, «середні» й фінансові кола. Він має міцні зв'язки з закордоном, зокрема з США та Ватиканом.

Найбільше розраховує де Голль на армію, хоч армійцям, як і урядовим службовцям, заборонено брати участь у новому русі. Політичні партії, президент республіки й уряд з недовір'ям спостерігають з різт популярності генерала. Супротивники де Голля обвинувачують його в намірі організувати диктатуру і згадують, що в 1944 році він спав на острові Ельба в ліжку Наполеона. Ім'я де Голля пов'язують з недавно відкритою у Франції антиурядовою змовою. Хоч це ім'я стояло у смертному списку змовців, вороги генерала вважають це за маскування, а всю справу за першу спробу генерала повернутись до влади.

Генерал де Голль певний себе. Він вважає, що пів року буде досить, щоб забезпечити йому підтримку правих партій до радикальної політичної ситуації у Франції і в Європі і, очевидно, матимут свій вплив посередньо на нашу українську долю.

П. Т.

«Ми з Советським Союзом!» — кинув гасло французький комуніст Торез. Але Франція, як виявляється, думає зовсім інакше . . .

(Продовження із стор. 4.)

компактними масами на порівняно невеликій території. Цей чинник зменшує витрати на перевіз сировини й палива до місць їх обробітку, а також фабричних виробів до споживача. А це зменшує собівартість виробів.

Завдяки багатьом родовищам вугілля, залізної руди, солі, на Україні став можливим швидкий розвиток багатьох галузей добувної й обробної промисловості. Уже на початку ХХ. сторіччя українські землі були першим промисловим краєм у східній Європі, а сільське господарство — передовим у Російській імперії.

Своєю працею український роботячий люд створював дійсно казкові матеріальні цінності. Якби вони використовувались для добра нашого народу, він давно став би однією з найсильніших, найбагатших і найкультурніших націй. Проте український народ постійно живе у зліднях, належить чи не до найбідніших народів. Багатства України стали водночас і її прокляттям. З давніх-давен наші землі приваблювали чужинців. Знесилений в одвічній боротьбі з ворогами, він попав у неволю. А втративши власну державу, не мав змоги український народ вільно користатися здобутками своєї праці, багатствами рідної країни. Він не був господарем «на нашій не своїй землі», а тому жив у зліднях і темряві. Бо лише маючи власну суверенну державу, що боронить інтереси всієї народної спільноти, нація може забезпечити «всім своїм громадянам» добробут і достаток, всебічне задоволення його духовно-культурних і матеріальних потреб.

Убогій ниви, убогій села,

Убогий, обшарпаний люд...

Не став би дивитись, хотів би забути,

Так сили забути нема:

То рідні люди, то рідні села,

То наша Україна сама, —

писав колись ці рядки кров'ю наболілого серця, змальовуючи правдивий образ нужденного українського передреволюційного села, наш видатний письменник і громадський діяч Б. Грінченко.

Хоч українські землі могли б прогодувати в кілька разів більше людей, як тепер, проте в наслідок безодержавності й колоніального режиму багато українців мусили йти в чужі світи, шукаючи країці долі. Від половини ХХ. сторіччя виїмігувало з України близько 5 млн. людей. За останні 25 років перед першою світовою війною переселилося лише в Сибір понад 2 млн. українців. Майже мільйон українців, головно з Закарпаття, Галичини й Буковини виїхали до Північної й Південної Америки. А скільки українців виїхало щороку в так звану сезонову еміграцію поза межі України! За даними перепису 1939 року в самій РСФСР було 6,5 млн. українців, а разом з іншими республіками багато більше. Так Україна втратила кілька мільйонів свого найактивнішого елементу.

А на їх місце на Україну тяглися чужинці: росіяни, поляки, жиди, чехи, болгари, німці. Вони позабирали країці землі й ліси, стали власниками фабрик і копалень, опанували командні пункти в нашему господарстві — банки, промисловість, торгівлю, транспорт, зденаціоналізували українські міста і господарсько поневолили наш народ. В 1917 р. на Україні жило 12% чужинців, а в 1939 р. вже майже 20%.

Колоніальне становище України після падіння її держави, цілковите її політичне й економічне поневолення, грабіж і визиск її царатом — ось що спричинило й нашу господарську відсталість від країн західної Європи, і низький матеріально-культурний рівень українського народу.

У складі російської імперії Україна була типовою колонією, об'єктом визиску чужи-

нецькими поміщиками й підприємцями. Майже половина землі належала великим московським і польським власникам. Господарями 65% вугільних, металургійних, машинобудівних і хемічних підприємств, власниками акцій більшості банків були англійські, французькі, бельгійські та інші капіталісти. У формі дивідендів на вкладені в господарство України чужинецькі капітали спливало щороку від 200 до 300 мільйонів коробованців золотом. Торгівлю, зокрема гуртову та зовнішню, майже цілком опанував московський зайд. Більшість фахівців і робітників на українських фабриках належали до зайшлого московського елементу, що опанував і змоскалізував українські міста.

Для московського імперіалізму Україна стала тією куркою, що постійно несе золоті яєчка. Бувши найпотужнішою й найбільш індустриалізованою частиною імперії Романовичів, Україна, проте, залишалася типовою колонією. Її господарський розвиток був цілком підпорядкований інтересам російської економіки.

Лише через саму податкову систему царат здирав щороку з України на 200 млн. карбованців більше, ніж витрачав на її бюджет. А вивіз українського хліба, цукру та промислової сировини забезпечував активне сальдо торговельного балансу імперії. Царат примусив Україну постачати дешеву сировину для московської промисловості й бути вигідним ринком для збуту її готових виробів, не допускаючи розбудови відповідних галузей на Україні.

Ці історичні обставини трагічно вплинули на українську революцію 1917—1921 рр. »Революція на Україні вибухла в умовах надзвичайно несприятливих для вільного й незалежного від російських впливів розвитку українських визвольних змагань. Двохсотлітня московська неволя склаліла український народ: знищила його нормальну соціальну будову, підпорядкувала широкі українські маси культурним, господарським і політичним впливам російського суспільства, створила з українського народу сиру етнографічну масу несвідомих, неорганізованих робітників і селян. Русифікаційна політика царської Росії була причиною того, що міста на Україні, а за ними й усі вищі верстви українського суспільства, як і верхи українського робітництва, зденаціоналізувалися. Вся маса інтелігенції: урядовці, учителі, лікарі, адвокати і т. п. складалися переважно з росіян, жидів і помосковщених «малоросів». (Ів. Мазепа »Україна в огні і бурі революції»).

Уже перші роки після поразки українських визвольних змагань показали, що Москва й далі провадить політику економічного поневолення. Господарські взаємини України з Росією залишилися, як і раніше, колоніальними, дарма що форми визиску стали дещо складнішими, більш прихованими і досконалішими. Не можна, ясна річ, заперечувати піднесення багатьох галузей української економіки за советського періоду. Проте, господарське життя її було цілком підпорядковане імперським цілям Москви. Її економічна політика спрямована на те, щоб Україна залишалася й далі постачальником дешевої сировини та харчів, щоб унеможливити розвиток українського господарства як цілого, незалежного економічно організму. Зростання виробничих сил дозволило лише тією мірою, скільки це відповідало потребам советської імперії.

Характеристичну ознаку колоніального становища України становить примусове загаяння імперією її промислового розвитку, насамперед, обробної індустриї, примусова спеціалізація на виробництві певних гатунків сировини.

З цього погляду єстає зрозумілим досить швидке зростання вугільної промисловості України за перших советських п'ятирічок, бо вугілля було конче потрібним для промислових підприємств центральної Росії, позбавленої власною паливою. Видобуток вугілля в Донецькому басейні в 1937 р. дійшов до 77 млн. тонн, або в три рази більше порівняно до 1913 р. Так само швидкого розвитку зазнала металургія України, довівши в 1937 р. витоп чавуну до 9,2 млн. проти 3,1 млн. тонн в 1913 р. Зростання продукції металю було обумовлене потребами російської промисловості, бо тоді Україна була головною базою важкої індустрії. Як вугілля, так і металі переважно перероблювали поза межами України, а назад повертали готові вироби. Зрозуміла річ, що господарство України зазнавало величезних утрат, бо вартість виробів через далекі перевози набагато зростала.

Поки Росія не могла обходитися без українського металю й палива, вона допускала розбудову цих галузей на Україні. Інша річ тепер, по закінченні другої світової війни. Збудувавши в перших п'ятирічках щотом України підприємства на Уралі, в Сибірі, Казахстані, Москва тепер переносить центр ваги важкої індустрії в східні райони. Індустриалізація цих частин, почата в 30 роках, дала великий поступ. На початку війни туди евакуйовано з України понад 1000 великих підприємств, які там і залишились. За роки війни продукція Сибіру, Уралу й Казахстану зросла на 280%. В 1950 р. видобуток вугілля на Україні має становити 86,1 млн. тонн, або 34,4 советської продукції, а витоп сталі 8,8 млн. тонн, або 34,6%.

Перенесення на схід центру ваги важкої індустрії кидає деяке світло на напрямні зовнішньої політики СССР. Чи не говорить цей факт за те, що у майбутній розгрі за світове панування Азія стане головним пляцдармом збройної боротьби?

Так Україна з своєю продукцією вугілля й металю поступово сходить на другий план. Питома вага України, як осередку важкої індустрії, неухильно зменшується. Гуртова промислова продукція України в імперській Росії падає з 25% в 1913 р. до 15% в 1937 р. Таким чином, Україна стає менш індустриальною частиною СССР, а темпи розвитку її господарства дедалі стають повільнішими. Цю настанову Москви на уповільнення розвитку української економіки яскраво відбиває й четверта п'ятирітка. Не зважаючи на величезні спустошення, яких зазнала Україна під час другої світової війни, плян передбачає витратити на відновлення України за п'ять років лише 49,5 млр. карбованців, тоді як для розбудови Уралу й Сибіру, що не були тереном воєнних дій, отже не зруйновані, призначено аж 36 млр. карбованців. Ця сума ніякою мірою не відповідає ні питомій вазі українського господарства, ні тій жахливій руїні, в яку перетворила наш край війна. За пляном в 1950 році промислова продукція СССР має збільшитися на 48% проти довоєнної, а Україні — лише на 15%.

Недостатній розвиток обробних галузей промисловості на Україні, зокрема машинобудування, — друга яскрава ознака її колоніального становища. Визискуючи природні багатства України в інтересах розбудови російських теренів, большевизм всіляко затримує, а то й зовсім не дозволяє побудови конечних, з погляду господарської рації, машинобудівних підприємств. Найважливіші підприємства цієї галузі зосереджувалися, як правило, поза Україною. Якщо її питома вага у виробництві металю дорівнювала 65%, то її частка в продукції машин та металовиробів — лише 18%.

(Закінчення в наступному числі)

Правда про іміграцію

(Сем Тененбам — професор бруклінського коледжу і член американської асоціації психологів, автор кількох наукових праць із соціальних проблем.)

Це стара істина, що імігранти допомагали збудувати Америку. Намагання деяких охоронників зберегти «чисту» американську расу треба відкинути як нісенітницю. Але аргументи проти іміграції ще циркулюють. Які реальні підстави вони мають?

Найсерйозніших аргументів три:

1. Серед імігрантів більше злочинців, ніж серед тубільців Америки.
2. Імігранти неписьменні і такими лишаються.
3. Приплив імігрантів спричиняє безробіття.

Розглянемо, що в цих трьох тверженнях відповідає правді.

До питання злочинності важливо відзначити, що сучасна соціологія виявила неправильність старих теорій щодо злочинності певних расових груп. Загалом визнано, що злочинність більше залежить від середовища, ніж від спадковості. Всі важливі досліди в цій галузі показують, що імігранти більше додержують законів, ніж місцеве біле населення. Дослідивши це питання 35 років тому, урядовий іміграційний комітет прийшов до такого висновку: «Статистика показує, що імігранти мають менше нахилів до злочинів, ніж американці». Комісія Віккерсгема, що досліджувала кримінальні злочини, доповіла в 1931 році, що люди, народжені за кордоном, значно менше роблять злочинів, ніж народжені в США.

Статистичні дані цитував проф. Едвін Стерленд, голова соціологічного факультету Індіянського університету, і автор численних книжок із соціології, вони показують, що імігранти «загалом менше роблять злочинів у США, ніж місцеве населення». На 100 тис. дорослого населення в 1937 році припадало 514,2 арешти серед тубільних білих і 212,1 серед чужоземних білих. Статистика 1933 року подає на 100 тис. населення 536,5 в'язнів тубільців і 402,4 чужоземців.

Згідно з даними ФБІ імігранти доконують лише $\frac{1}{3}$ тяжких злочинів: убивства, грабунки, гвалтування та шахрайство. В наслідок цього США, що мають найбільшу кількість імігрантів, найбільше дотримуються законів; найвищу криву злочинів дають штати з найвищим відсотком місцевого населення. Між іншими треба заважити, що японці й китайці в Америці — це група, яка найбільше поважає закони. Др. Гурвіч, що вмістив в «Американському соціологічному журналі» за січень 1912 р. статтю «Іміграція та злочин», розглядає статистику штату Нью-Йорк за десятки років і доводить, що «збільшення відсотку чужоземців серед населення завжди супроводилося зменшенням злочинності і навпаки».

Які дані є щодо неписьменності імігрантів?

Здається, що серед усіх прошарків американського населення імігранти найшвидше використовують можливості щодо навчання. Моррис Деві в своїй книжці «Світова іміграція» стверджує: «Найбільше письменних серед населення США дають не білі, що народилися від місцевих батьків, а білі, що народилися в США від чужоземних або змішаних батьків». Неписьменність серед «старих» американців зменшилася з 7,5% в 1890 до 1,8% в 1930, тим часом серед другого покоління імігрантів вона впала з 2,2% до 0,6%. Статистичні таблиці показують, що

штати з більшою кількістю чужоземців та їх нащадків, як Нью-Йорк, Массачусетс і Каліфорнія, стоять значно вище щодо письменності, ніж штати півдня (мовиться лише про білих).

Треба відзначити, що втікачі, які прибули до Америки за війни, дають найбільший відсоток учених фахівців. Серед них було 5.000 лікарів, 3.500 професорів вищої школи, 2.500 інженерів, 2.400 духовних осіб, 1.900 науковців і письменників, 1.200 музик, 800 акторів, 700 мистців, 25.000 торгівців і ремісників, 1.800 підприємців і 8 лавреатів нобельської премії. Правда, це не звичайна іміграція, але вона доводить влучність твердження про те, що Європа дала нам в останніх роках великі позитивні людські блага.

Учений Валентін оповідає про плем'я південного моря, що жило овочами дерева бунга-бунга. Коли овочів було багато, дікуни кликали чужинців і годували їх. Коли врожаю вистачало тільки для власних потреб, вони виганяли чужинців. Коли їх бракувало зовсім, вони їли чужинців.

Паралелю до цього оповідання може служити американська позиція щодо іміграції.

Коли країна переживала часи економічного піднесення й розширення, чужоземців заохочували імігрувати, бо потребували їх праці; до них ставилися порядно або принаймні толерантно. Коли приходили депресії, на чужинців нападали й вимагали, щоб вони виселялися. А справді існує достатньо доказів, що імігранти не сприяють безробіттю. Вони сприяють пожвавленню економіки, змінюють її. Обговорюючи це питання, Курт Гросман, авторитет у галузі господарства, зазначає, що США найбільше розцвітали в роках найвищої іміграції і що країна переживала свої найсуворіші кризи тоді, коли зменшувався приплив іміграції.

Гурвіч, у своїй відомій книжці «Іміграція та праця» підсумовує наслідки впливу іміграції на робочий ринок:

«Здається вірогідним, що імігрант, звичайно до нижчого життєвого стандарту, зможе збити ціну й витіснити свого американського конкурента. Якщо ця думка правильна, ми мусили б мати, поперше, більший відсоток безробітних серед місцевих, ніж серед чужинців. Статистика показує, що відсоток безробітних одинаковий серед тих і тих... Ми повинні були б мати більше безробіття в штатах, де більше імігрантів. Насправді, північ з ІІ найвищою кількістю імігрантів значно менше страждає на безробітті, ніж південь, де їх майже немає».

Хоч наші знання економічного циклу ще недосконалі, все ж ми знаємо, що нові люди — потенційні споживачі, що потребуватимуть будинків, харчів і одягу, стимулюватимуть розширення капіталовкладень, а це збуджуватиме економіку, як адреналіна пожвавлює діяльність серця.

На закиди, що імігранти знижують заробітну платню, досить пригадати, що в усіх штатах і в усіх галузях промисловості імігранти завжди очілювали організації робітничих спілок і досягали збільшення платні, тоді як там, де не було імігрантів, профспілковий рух і заробітки відставали.

Тут розглянуто факти, добуті науковими дослідами з трьох пунктів, що їх найчастіше висувають супротивники іміграції.

Але насправді в цьому питанні існує багато більше дечого, ніж цифри й факти: від нього залежить доля людських створінь.

Тепер в Європі приблизно 850 тис. переміщених осіб. Усі вони перебувають у не-

безпеці, що їх назавжди додадуть до статистичних жертв війни. Деякі з них не можуть або не хочуть повернутися до своїх країн з причин релігійних, інші з причин політичних переслідувань.

Тожко дістати точні цифри, але за найкращими підрахунками — це 500 тис. католиків і православних, 100 тис. протестантів, решта жиди. За країнами походження, згідно з даними УНРРА, з них 319,680 походять з Польщі, 177,200 з балтійських держав та 30 тис. югославів, що відмовляються повернутися до своїх країн, опанованих або цілковито анектованих Росією.

Наши іміграційні закони дозволяють в'їзд 153,879 імігрантів щороку згідно з квотою, встановленою пропорційно до кількості населення кожної національності в США в 1920 р. Треба сказати, що ці закони — справді рясові закони, хоч ми не любили їх так називати. Їх приймали на те, щоб обмежити в'їзд «небажаних» із східної Європи й підтримати іміграцію з «англо-саксонських» країн. Тому річна квота для імігрантів із східної й центральної Європи, за винятком Німеччини, становить 24.000; для британських островів і Німеччини — 110.000.

Цілком ясно, що розподіл квоти не відповідає потребам можливих європейських імігрантів. Менше 300 тис. утікачів приїхало до США між 1933 і 1945 рр. За останній рік їх загальна кількість була тільки 30 тис. Надходили численні пропозиції, щоб піти назустріч поточній ситуації в Європі, знищити расистську квоту й дозволити в'їзджати всьому законному числу 150 тис. на рік, не зважаючи на країни їх походження, поки цей «тиск ДР» в Європі не зменшиться.

Ми не маємо наміру розглядати тут подробиці цієї пропозиції та інших, що надходили, але ми можемо зробити одне зauważення: США можуть відчинити свої двері для бездомних в Європі, не боячись, що ті підвищать злочинність, знизятимуть культурний рівень чи загрожуватимуть безробіттям. Час уже забути ці старі побрењенки.

За і проти

Республіканський сенатор Р. Янг (північна Дакота), що обійтджає у вересні Європу, як член комісії американського сенату, виступив недавно з компромісом пляном розв'язки іміграційного питання.

Він запропонував дозволити в'їзд переміщеним особам з Європи при умові, що їх праця й фах потрібні для країни та що їх знайомі або родичі у США переймуть за них фінансову відповідальність.

Цей плян, що не передбачає таких великих полегшень, як плян Трумена про в'їзд 400 тис. говорить м. ін.:

1. Переміщені особи можуть імігрувати лише на запрошення знайомого або родича, що переймас за них фінансову відповідальність.

2. Імігрувати можуть лише ті ДП, що їх фах потрібний у призначених для поселення обирах.

3. Їх фах та характер треба старанно перевірити.

4. Розміщати їх треба по змозі в тих місцинах, де вже живуть їх земляки.

Янг каже, що в північній Дакоті великі групи населення складають скандінавці, німці, українці, поляки та чехо-словаки. До них легко могли б приєднатися інші земляки. Всі вони добре сільські господари.

Сенатор Д. Стюарт (Тенессі) обстоює сумірний контроль, бо ніби «імігранти приносять чужоземну ідеологію».

Деякі сенатори пророкують, що плян Трумена викличе жорстоку боротьбу в сенаті. З 5 членів іміграційної підкомісії сенату, що вивчає це питання, найменше три схиляються більше до посилення іміграційних перепон, ніж до їх скасування.

ОСІННІ МЕЛОДІЇ

(Новеля)

У міському фінансозому відділі не було нічого помітного. Монотонно проходило урядування. Як завжди, так і сьогодні стояли довгі черги відвідувачів і, як звичайно, когорта урядовців полагоджувала щодені справи. Із стін кричали всячими фарбами пропагандивні афіші про ще одну державну позику, а часом швидкою ходою проходила одна з начальників постать у військовому, вислуженному однострої.

Молодий банковий урядовець відкладав на хвилину рахункову машинку й сперся плечима об невигідне поруччя крісла. Цифри затанцювали перед його очима, утома на хвилину опанувала його організм. Потім його зір знов розважно й спокійно став контролювати довгі колонки арабських значків.

Хтось доторкнувся до його плеча.

— Юра... — це шепті. Опісля голосно, урядово. — Тут є квитки з електрівні, що їх треба ще дати начальникам на підпис. Поза тим книговодство домагається вже схеми балансу. Чи готова 'вона'?

— Ще ні... — змучено відповів урядовий тон, і папери помандрували на нове місце. Тоді саме залунало щось нове.

— Юра... ти чув уже? Годину тому наші наскочили на радіосильню... Був страшний бій. Наші мають утрати... Відступили.

Молодий урядовець зовні опанував себе цілковито.

Його голос залунав тихо, але нервово.

— Уже знаю... І нащо це все! Коли це було, кажеш?

Хвилювання повисло над столиком. Така подія!

— Годину тому... Тепер один прийшов і сказав мені це.

Колонки чисел ожили з рахунковою точистю, а змучені очі вперто присвятили себе знов обчислюванню однієї з частинок прибутку держави.

Гомін мішаних голосів різноманітної юрби притишено стихією лунав серед стін фінансового відділу, голос урядовця, що пома-

гав собі ним при виконуванні праці, розгублювався, розлазився в ньому без решти.

А там десь, на передмістях, годину тому був бій.

Вірити не хочеться. Годину тому! Бій! На передмістях великого міста! А говорили люди вже кілька днів, що якась повстанська група перебуває поблизу метрополії. І сьогодні зважились вони на таке... А вислід? Відступили з утратами...

Обрахунок чисто дефіцитний. Хто ж покриватиме таке вічне національне манко? Де ті джерела, що з них нарід може брати засоби на таку політику? Це ж коштує багато молодих існувань і море енергії...

Юра в душі не погоджувався з тим ніяк. Не бачив у цьому виходу з катастрофального стану і не бачив ніяких перспектив. Признавав проте, що становище народу незавидне. Але вихід, де шукати цього корисного виходу...? Те, що робиться, не веде до мети. Це був його погляд. Оженившись недавно, вважав, що більше зробить для свого патріотичного обов'язку, коли виховає Україні громадку здорових хлопців. Чи це не був кращий обрахунок? І напевно не з дефіцитом, за всіми правилами фінансової політики.

Числа знов затанцювали, а думки побігли в напрямі пари глибоких синіх очей, що десь там, дома дождали з туюго його вороття. Як він любив свою молоденку дружину! Як тихо, як глибоко до неї прив'язався, не вміючи назверх, може, навіть достатньо цього показати. Але вона знала, вона відчуває, що він тільки для неї живе й працює. І вона віддачувала йому всім, що в ній було найдорожче. Думки Юри не хотіли залишити загадки про тепленьке домуашне гніздечко, і лише шорсткий голос якогось нового одвідувача наполохав їх...

Юра урядував. Суворо, із стягненим чолом, певний себе його значення урядовець міського фінансового відділу при управі міста. Великого міста. Урядовець, службовик!

Коли ж годинник вибив бажану годину, Юра замкнув своє було на подвійний ключ і, надівши капелох, у супроводі інших працівників залишив будинок; причепившись до першого трамваю, поїхав додому.

На вулицях міста валялись у поросі вже жовті листки осені. Сонце світило скісно і, хоч його проміння було ще гаряче, проте подих холоду давав уже себе відчути. І оці листки, що, залишаючи своє вигідне місце перед деревних палат, опадали додолу, нагадували, що вже осінь і що вже не буде тепла.

А з тим усім нові клопоти, нові журби. Дарині треба ще купити теплі черевики і собі треба роздобути якусь порядну шапку. Незабаром морози, а вугілля ще нема. І дерево те, що привіз стрижко з провінції, вже кінчається. Хіба прохати його знов? Може, написати? Може, сам привезе? Якби так наквасити хоч трохи капусти, було б не зло. Лиш де взяти діжку? І борошна немає. На приділ не можна рахувати. Здається, нічого не дадуть цим разом. І урядовець фінансового відділу зажурився ще більше. Мусів забезпечити дім потрібними речами, це ж його обов'язок. А тим часом не міг нічого зробити. Осінь іде, і стає щораз холодніше, зима за плечима. Ось як роззолотився міський парк повінню сухого листя, що в ньому граються тепер діти! Ще трохи, і те листя потемніє, потім згорнє, і дощ зале все

своєю холодною струміною. А за взуття теж треба подбати!...

Десь там сьогодні був бій. На листі, на висушеній траві серед павутиння бабиного літа була стрілянина, і полилася кров. А пошо це все?... Юра не знав і не відчував щодо того всього переконаності.

Відступили з утратами.

Відколи вже Україна відступає з утратами? Кажуть, що буде війна. З ким же вона має бути? Кажуть з американцями. Ну що ж, політичним агітаторам вільно говорити. Певно такий наказ мають. Капіталістичне оточення...

Віз зупинився і, покидаючи його, Юра закинув усі думки, що непокоїли його всю дорогу. Поправив капелох, віддав комусь Із знайомих поклін і швидко, як на крилах, пішов додому. Там жде його Дарина, молоденька й солодка Дарина із зарум'яненими щічками за столом з обідом... Що він її скаже на привітання? Щодня хотів сказати їй щось нове і вдавалось йому. А що сказати сьогодні; коли вона підніме до нього свої голубі зіниці, дві зірки з далеких небес?

Уже щось придумає у відповідний мент!..

Перескочив кілька східців порожнього коридору, потиснув дзвоник до своєї квартири. З нетерплячкою ждав, коли двері відчиняться і коли він врешті зможе взяти Дарину в обійми.

Хода. Якась гостра... чужа?

Двері відчинились, і Юра побачив перед собою високого чоловіка з блідим, костистим обличчям. Здивувався і за звичкою глянув на число квартири над порогом. Може, помилився?

Ні. Не помилився. І як же б? Щоб він до своєї не трапив?

— Заходьте швидше — різко кинув перед собою чужий чоловік, і Юра мимоволі послухав, зачиняючи за собою двері. Тоді приставив. З ким же він мав приемність?...

— Не питайте, — озвався знов не різко високий чоловік, і Юра доглянув за його плечима під стінкою автоматичний пістолі. Холодно стало. Що це значить?... Хто цей чоловік?!

Зброя...

А в хаті так тихо!... Так пусто й глухо... Немає тепла й не чути ніякого посмаку звареного обіду... Що це врешті?!

— Слухайте... — почав Юра непевно. Та чоловік перебив його, рухом руки вказуючи на кімнату. Юрі стало чомусь страшно.

Швидким рухом відчинив двері до кімнати й переступив поріг з якимсь дивним почуттям. Щось ударило в його свідомість, і він підібіг, забуваючи про все, просто до розставленого ліжка, запоровся в долівку, приставив, якби його пройняв могутній грім.

Блискавиця розгриміла десь у просторах, а світувесь закрутися в дикому хаосі вогняних і чорних платочків, і долівка відчинилася під ногами. Кров застигла, і Юра ледві встояв на ногах.

— Дарино!... — скрикнув несамовитим голосом, що вирвався в нього з незнаних глибин болю.

Його очі спинились на пів хвилини на блідому обличчі і на струмочку крові, що з молоденських, рожевих уст спливав на подушки...

— Господи мій Боже!... Дарино!...

Нічого, тільки понурий відгомін серед темних стін.

— Дарино!!!

Так страшно стало довкруги. Так темно й важко, як у могилі. Свідомість не хотіла дати віри оточенню, не хотіла реєструвати баченого факту, але в душі щось кричало, рвалось і тріпотало, як зв'язаний, смертельно переляканий птах. Так це неможливо!... Неможливо!... Це ж хіба не Дарина!!!

Не Дарина!!!

Антоні Іден дає автографи.

Голос позаду здригнув ним, — так понуро речево він загомонів.

— Ваша дружина дісталася постріл у легені. Тут ніщо вже не поможе. Добре, що мені вдалось й додому довезти. За нами гналися.

Чи Юра чув ці слова?... Нахилений над тілом своєї дружини, він не знав, чи можна йому й доторкнутись? Чи вона тепер його?.. Якийсь такий несамовитий холод кригою лежав у голові в нього, що навіть думки мерзли під ним. Не міг думати.

— Ми мали невдачу. Ворог був сильніший. А все таки ми були б захопили радіосильню, якби не танкетки, що пригналися з міста. Гаряче було там...

Так говорив повстанець. А Юра не слухав. На зміну холодові тепер у його голові став розгортається шум і гамір, на подобу млинських лотоків, що не водою, а кров'ю спливаючи, мололи те саме... Весь час... Весь час...

— Да..ри..но.. Да..ри..но.. Да..

— Ми залишили кількох убитих. Але й большевикам попало!...

Лишіть мене самого!!!... — скрикнув нагло Юра не до себе, не до того чоловіка, ні до нікого. Просто перед собою. Дико, даремно!... Потім замовк і тупо вдивлявся в обличчя, що застигло перед ним. І в цю точку, рідну кров.

Повстанець тихо вийшов з кімнати й замкнувся в кухні. А Юра хилився й хилився додолу, доки чолом не стукнувся об красячок ліжка і доки не здригнувся, доторкнувшись холодною ручкою... ручки Дарини.

Замість зарум'янених щічок, замість розсміяних очей і усміху вдоволення та глибокого спокою... кров, кров, і холод смерті.

Підняв звільна голову. Не здавав собі справи з подій. Як це сталося? Як вона туди попала? Як він про це дізнався? Здавалось у цій хвилині, що він уже ціле життя знов про те, що тепер сталося, і що нема пощо себе питати, що це все якраз таке дике тому, що він знов...

Його чи не його Дарина оце перед ним...? Що воно таке з ним діється? Чи це вона... чи ні? Вхопив її руку й приткнув до уст, свідомий, що з очей йому впадуть краплі сліз. А серце щораз важче й важче опадає у безодню. В устах сухо і в горлі піском дере. Дивно, коли хтось так умре... Коли хтось, хто жив, ходив і усміхався, нагло втихне і вже нічого не робить, тільки лежить і лежить мовчки й байдужно. Дивно і страшно воно. У Юри в душі так щось спопеліло, що віддих перестав доходити до грудей.

— Да... рино!! — не здавав собі справи, що скрикнув її ім'я голосно. Взагалі нічого не розумів, не вірив своїм очам, коли її повіки піднялися і коли з-пода якогось невидного серпанку болю глянули з трудом на нього дві голубі зірки.

— Юра...

Боже, справді? Припав до неї, задиханий із хвилювання. Нахилився й обняв її рамена, тулив до себе, як своє власне життя, наляканій, що воно могло втекти кожної хвилини. Проковтував слози. Це було в нього перший раз таке в житті.

— Чому ти мені не сказала?... Чому ти мені не сказала нічого?... Чому?... Чому?

Хитала більш очима, як голівкою.

— Не можна... було... Юро.

— Дарино моя... Чому я нічого не знов!.. Чому ти там була!

Вона так коротко віддихала, з таким трудом, так важко! Він хотів у неї свое життя перелити... і не міг. Не мав на те сил. Відчував, розумів це. І жаль страшний і безмежний рвав його свідомість на шматки.

— Наказ був.. Юро.. наказ..

Вона намагалася усміхнутися до нього. А він, коли зрозумів її зусилля, застогнав так важко, як сама безодня нестерпного болю.

— За що, Дарино, за що?...

— За тебе.. Юра.. за всіх.. за.. за..

— За що, моja Дарино, за що!...

— Скажи мені.. Юро.. чи сонце.. ще?...

Опритомнів. Віддиху забракло на мить. Потім знов груди захлинулись повітрям.

— Сонце... сонце є, це ж день, Дарино, такий погідний, гарний день... а ти... тут!... Тут!...

Її зінці налились вогкістю, може, з болю, може, з любові. На її обличчі був якийсь надлюдський уже вираз.

— Там сонце.. Юро.. а я тут..

— Дарино, це ніщо, це перейде, це все ніщо!! Ти будеш здорована, скоро, дуже скоро! На Різдво..

Її усміх звернувся тепер до нього. І він починає розуміти відстань, що вже творилася між нею й ним, між її світом і його дійсністю. Це вже... так далеко?

— Ні... Юрусь... ні, — хитала вона головою. — Я вже не буду здорована... Я умру... це вже моя осінь... мій Юрусь. Осінь...

Страх визирав з її очей. За неї, за її життя, за все взагалі. Щастя дорояло, і з нього лишався тільки дим і попіл. Бо що це все варте без неї?... Нащо йому те все. Нащо йому хата, нащо йому жити взагалі?...

А сонце так уперто світило боком, попри вікна, і гомоніли люди на вулицях, і птахи навіть ще музичували у верхів'ях золотих каштанів. Тільки тут так понуро й темно довкруги...

— Як холодно мені... Юрусь. Скажи... я мушу вмерти?...

У нього ножем пронизало в грудях. Відомін цього запиту приголомшив його. Вона мусить умерти?!... І нема рятунку?! Ніякого, ніякого рятунку?!... Зовсім нема!... Все, дослівно все валилось на його ясний досі шлях, і серед румовиц він безсило намагався найти промінчик, такий скромний

один тільки промінчик надії. І не міг! Не міг і збрехати!

— Я знаю.. Юрусь.. я мушу вмерти.. я мушу тебе залишити й піти.. геть.

Багатими шмагали його по серці її слова, кожний відріз цього життя, що держачись її кінчиком крила, насміхалось і кипіло з нього, з його болю і з усього взагалі. Його не задергали ніяк, о, воно знає, як тікати з тіла!... О, воно знало, як відходити геть, у забуття!..

— А мені.. так гарно було з тобою.. Юрусь.. Дякую тобі.. за все.. за все.. мій любій..

Щось проломилося у ньому, і поза береги вилився широкою, нездержаною хвилею його біль і жах. Щось у нього в грудях ридало й плакало, як плаче мала дитина серед темного, страшного лісу, сама покинута й слаба. Не осінь золотилась у нього сонцем і радістю — смерть лютувала в душі, що зім'ята, збита зашилась у якийсь куток і переляканими й разом із тим цікавими очима дивилася на містерію розлуки із світом.

Довкруги було тихо й спокійно, а назовні сонце гріло мури міста лагідно й тривало, якби для підкреслення, що серед такого якраз дня десь там, на передмістях розігрався такий несамовитий бій і стрілянина і що серед цього покла, там, була вона, сама одна-однієюка Дарина, здана на себе саму, і що там вона дісталася свою гарячу кулю...

А він нічого не знов! Він сидів над проклятими книгами, над тричі проклятими числами і мріяв про теплій куток і вдоволення з пестощів.

Боже мій, за що вона воювала?! Чого ж вона там ходила? Йі не треба було дому, ні його, ні нічого... Вона про нього тоді не думала?!... Що вона хотіла зробити?... Адже вона не дитина, адже вона знала його думки і його наставлення... Як же вона могла, яким чином вона потрапила до них, до тих людей вічного бою?... Пощо вона туди пішла? Кому вона хотіла добро зробити?!

Питав її очима, питав її голосно, питав і тулив до себе, щоб задержати її життя, примусити його остатися в її тілі, остатися при ньому й не залишати його самого на цьому страшному дикому світі!

Як вона старалася через біль до нього усміхнутися! Дві слозинки скотились по її блідому личку й застигли десь самітні. А вона хотіла його потішити, сказати йому щось гарного, що йі не болить ніщо і що вона щаслива...

— Як ти могла... Дарино! Як ти могла!

— Бо так... бо так треба... мій Юрусь... Ми всі такі бідні!.. Ми, нічого... нічого не маємо... а я так хотіла... волі... Юрусь. Хоч трішки волі... побачити наш... Ки... ів... наш...

— Ти не сміш умерти, Дарюсю, ти не сміш!... Ти мусиш жити!! Я загину без тебе... Я не видержу!...

Він кричав здушеним голосом і термосив її, не пам'ятаючи себе ні оточення. Він ставався вмовити в неї, в не знати кого врешті, що він минеться з жалю і що він не лишиться нізащо в світі сам, сам — один!...

Вона не мала сил протиставити йому своєї дійсності. Але вона так хотіла його попестити, доторкнутись. Вона так усміхалася до нього, що тільки один Бог міг знати, скільки це її коштувало в цих хвилинах. Вона так прохала його останками своїх живих зінців, щоб він був міцний і щоб він лишився такий, як вона його знала і як вона мала його у своїй пам'яті!..

— Мій Юрусь.. мій.. мій.. ти.. будеш жити.. Як багато живих треба Україні.. як багато.. Юрусь..

(Закінчення на стор. 12)

Населення Бейонни бурхливо вітало генерала де Голля. На фото: генерал де Голль проходить повз шпалери баскських танцюристів з палицями.
(Фото Д. Б.).

Між горами...

Фоторепортаж інж. Воляна та Юрія Балка.

Поминувши Гарміш-Партенкірхен, поїзд потроху прискорив біг; летів з гори, похітуючись на закрутках. Гори, вкриті зеленню сосон, то тіснилися під самі вікна вагонів, то відбігали на кілька сот метрів убік.

Нарешті, потяг влетів на станцію, заскрготів гальмами й зупинився. З вагонів сипнули пасажири.

Витримавши коротку атаку чорноволосих торговців маслом, цигарками та іншими спокусливими речами, вискачуємо з будинка станції й зідхаемо полегшено. Скінчилася мандрівка! Кожен, хто їздив сучасними німецькими залізницями, зрозуміє цей настрій.

Рушаємо до українського табору «Егер-казерне»; дороги розпитувати не доводиться; тутешні пластуни, невгамовні, як і все їхнє плем'я вивісили на станції плян-дороговказ.

Промандрувавши з пів години понад гірським дзюркотливим струмком, опиняємося в «Егер-Казерне». Сірі довжелезні «блъюки» й асфальтовані хідники цікаво контрастують з височезними горами, що зводяться зараз же за табором. Понад дахом найближчого бльоуку видно, як стрімким схилом завзято дряпається загін пластунів жовтодзюбів. Отут справді рай для пластина-мандрівника! Але й не-пластуни не відстають: неділя, вільний день, — тaborяни спішать у гори.

Перший же тaborянин охоче провів нас аж до самого будинку, де міститься виставка. Над входом — величезний кольоворовий плякат; два прапори мають на вітрі: України і Сполучених Штатів. Біля входу діловито стоїть поліцист у білому шоломі.

— Ось у ці двері, — відповідає він наше питання.

Настрій у час трохи скептичний. Мовляв, що особливого можна побачити на краю світа, в цьому таборі, що існує всього рік? Але цей настрій зникає, як тільки починаємо оглядати виставку. Можливо, що цьому сприяють захоплені репліки відвідувачів.

Видно, що організатори виставки не пошкодували праці. Кожен, хто побував тут, матиме повне уявлення про життя міттенвальдських українців.

Діяграми ілюструють працю тaborових майстерень, національний склад і працевдатність тaborян. Але й без діяграмм видно, що населення тут працьовите. Навіть найменші тaborяни зайняли чимало місця своїми працями — ліпкою й малюнками. І треба визнати, що ці малюнки восьми — та десятирічних учнів мальської школи досить цікаві.

Майже при кожній майстерні є школа. Молодь з міттенвальдських таборів зможе заробити собі на прожиття в чужих краях, — про це свідчать роботи учнів кравецької, шевської, електро-механічної шкіл, що мало поступаються якістю перед виставленими поблизу працями досвідчених майстрів. Треба зазначити взагалі, що всі експонати виставки — дуже доброї якості.

Народні українські ремесла репрезентовані працями вишивальниць, касетками різьбарів, керамікою, — серед неї суто-українськими «куманцями». Праці керамічної

майстерні, — керівник інженер Качало, — справляють особливо приємне враження, бо чомусь по інших тaborах не звертають уваги на цей промисел.

З неменшою цікавістю оглядають відвідувачі виставки різноманітну продукцію трикотарської майстерні, таборової палітурні, новенькі, великі й малі валізи — праця валізкової майстерні; пильно придивляються до цікавої різьби на плексиглясі з робітні Ольховського, до лякованих табакерок, одоблених мініябраторами.

Деякі вироби таборових майстерень можна купити тут же, а більшість замовити — тоді за кілька днів їх вишлють за післяплату.

Серед міттенвальдських українців є представники й такого рідкісного фаху, як виробництво скрипок. Це — професор Мигасюк та майстер Петеш.

У відділі «Наша культурно-освітня праця» можна познайомитися з таборовою пресою, працею культурно-освітніх установ.

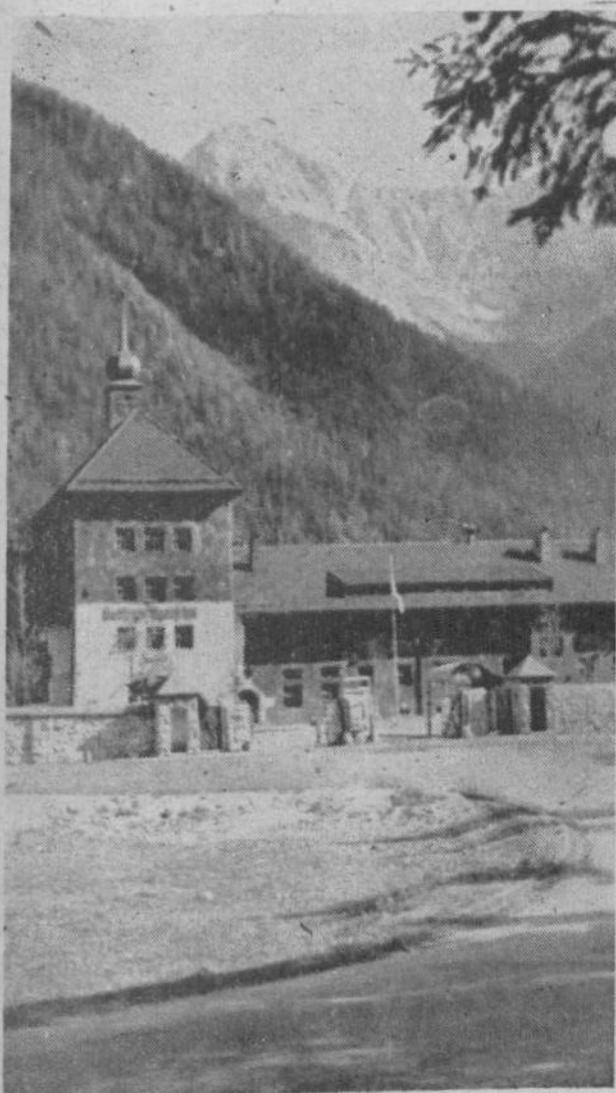
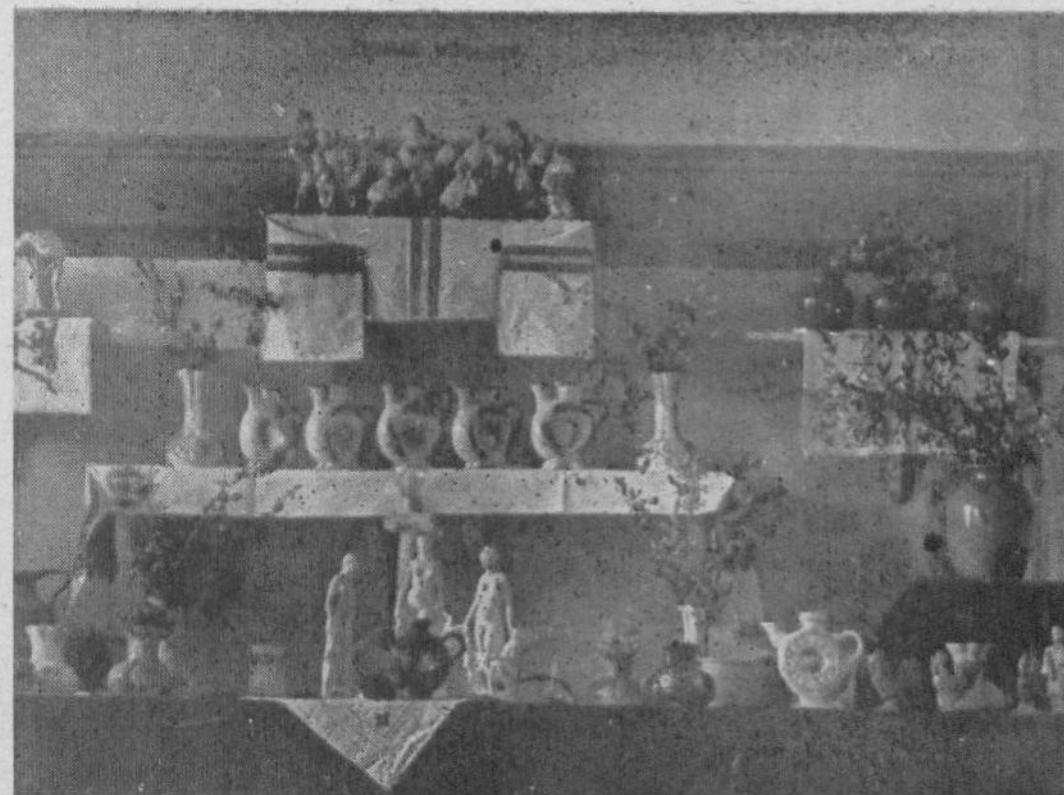
В таборі працює дитячий садок, народня школа, реальна гімназія, учительська семінарія й торговельна школа з ліцеєм. Музично обдаровані мають нагоду вчитися в музичній школі під керівництвом висококваліфікованих фахівців.

Численні фотографії показують перебіг праці СУМ'у, Пласти та спортсменів з «Лева».

*

Виходимо з виставки тоді, коли при вході вже спускають прапори. Кінець дня. Сонце з-за скелястої стіни стріляє останнім червоним променем. По таборі лунають пісні, гуляє молодь.

Вистава театральної студії Гірняка, короткий кількагодинний сон, і — прощай Міттенвальд.

Зідхання вирвалось у неї, і струмочок крові оживився. Вона не знала про це...

Чорна ніч розкрила свої крила над його душою, і ніяка сила не могла її прогнати. Густим кором налягла на його душу, зморену й розбиту, на серце, розторощене жалем і болем, і так лишилась важка й понура осіння ніч... без сонця.

— Прийдеш часом... на мою могилку... Юрусь...?

— Що ти! Боже...

— Я знаю... Прийдеш... Поговоримо... самі...

— Дарино!!!

— І... і будь міцний... вір... у перемогу... бо вона приде... мій Юрусь... і все так загориться вогнями... сонцем... так буде гарно тоді на світі... Приди до мене... часом.

Не відергав і забракло сил, щоб нести цей тягар. В серці згустішав лід і скував смертельним холодом поту думку й волю.

Дарина відходила. Її очі віддаливались і віддаливались із щораз глибшою перспективою дивились на нього, забираючи останки світла з собою кудись у безконечність...

Перед Юрою виростав її великий дух, і щось, як символ, потрясло ним, коли він добавив дивними очима цю ясну постать, що над Дарининою голівкою простягla білі руки...

— Юрусь... — шепнула вона нагло з остріхом тихим, безборонним. — Юрусь... мене... тримай... так темно... темно тут... мій любий... мій... мій...

Юрі волосся піднялось. Опритомнів і скопив її в обіми. Мав право?! Мав!! Скрикнув, держачи її міцно, глянув у самі очі смерті. Там притаївся тріумф стихії над слабістю... А проте він не відступав. Боронив. Відкинув її ще на мент...

На те тільки, щоб солодкий усміх видобути на блідші й блідші устонька. На те тільки, щоб вони ще на мент відкрились для нього, для нього!...

— Як щось... дзвонить... яка... музика... Юрусь... яка гарна... гарна вона... дзвонить... здалека... там... співають... Юрусь... ти чуєш?... Співають...

Не зважав на смерть. Не зважав ні на що. Притиснув до себе. Притиснув з усіх сил, кров почув на губах, затиснених з розпуками.

— Співають... там... мене... кличу...

Її усміх так і застиг на розхилених, блідих губках.

— Дарино!!!

Крик, жах, понурий відгомін пустелі. Тримав ще й пустив. Руки закостеніли, не вдергали. Очі станули в стовп. Знов крик вирвав кусок душі з собою.

— Дарино!!!...

— Дарино, де ти?! Де ти!

Гомін зареготався поміж стінами з людського болю. З розпуками, з усього. Нема. Ха, ха! Нема вже!... Ara! Нема! Забрали!

Кругом потемніло. Чорно стало. Пусто. Лиш ліжко біле — біле.

Юра не вірив ще. Не вірив, що до нього вже не усміхнутися устонька й очі. Не вірив, що вже ніяке слово не вилетить з-поміж тих губок. Що ніяке життя не проявиться на ясному чолі. Не вірив, хоч... уже скінчилось.

Все скінчилось. Все...

Ще раз скопився до неї, здавалось, що ожила під його диким зором... та ні. Тільки здавалось... Вона зосталась непорушна, а її душа десь, певно, пішла далеко вже... Нема. Нема вже...

Мертвецькими руками поправив накривало і нагло здивувався, що це він і що це його руки. Що його серце не трісло ще. Щось тільки гнуло його до землі, додолу. Так

тяжідо на ньому щось недобре, чуже, важке. Згинь і ти — казало.

Згинути?... Ха, ха! Як це легко!...

Згинути?

Наперекір усьому випростувався. Випрямився, як свічка, як німа статуя над своїм мертвим щастям, над своїм власним життям. Над собою самим.

Якийсь рух виштовхнув його з мертвецького спокою замороженого духа й наполохав перелякані думки. Удар у свідомість виштовхнув її з рейок. Півбожевільними очима глянув на постать повстанця, що приступив тепер близче і, неначе на команду, по хвилині рвучко виструнчився...

Перед тілом бойового товариша. Перед вояком армії.

Приклад повстанець руку до шапки на довгу, довгу хвилину.

Рука не задрижала...

Повстанська армія оглядалась на того, хто впав. Віддавала йому останню честь.

А Юра зробив крок назад. Неначе б його хтось відкинув. Місця!... Місця тіням тих, хто впав!...

І Юра прислонив чоло мокрою від поту долонею. Відчув під нею біль і удари молота. Щось добивалось до його свідомості. Якась шкаралуша тріскала там... щось розбивалось.

А що він, Юра, тут взагалі робить? Яке його місце тут, біля того вояка, що стояв, і біля того, що впав?... Так він зайвий, не-потрібний тут зовсім. Він тут ні до чого! Це не його вже Дарина, ні! Це стрілець великої армії, народу... стихії... А що він тут хоче, оцей Юра?! Що він хоче тут зрозуміти? Який його шлях?... Він не розумів навіть Дарини... А тепер він стоїть перед суцільною горою, і в його голові шаліс гураган змін і ударів. Його відсувають... відкидають... йому кажуть іти геть...

Не перешкоджати... Бо це йде у своєму поході велика армія. Все слабе, нездарне — набік!...

Чому його серце так болить? Чому він такий малий тут і такий непотрібний? Чому він бойтися ворухнутись у своїх власніх хаті, щоб не сполохати спокою святої хвилини?... Поодинокий вояк своєму товаришеві віддавав останню почесть на далекий безконечний шлях...

І цей усміх Дарини... Кому він належав?... Йому, Юрі, чи чомусь вищому, більшому, в великому?!

Вона кохала його... але це не здержало її перед тим вчинком. І ось вона тепер лежить уж спокійна, вже тиха й вдоволена із виконаного обов'язку...

А він? Стоїть над нею... і сором, палючий сором починає заступати біль. Вона не боялась жертв... а він мріяв про обід і про пестоці. І цей сором починає пригнічувати, як біль, як жаль і як сама свідомість, що вже нішо не вернеться, бо Дарини... вже немає. Він, Юра, не має права виструнчитись перед нею й віддати почесть... Він може тільки голову схилити додолу.

Він бо... не вояк.

Обернувся на п'яті й відішов аж під вікно. А там же було мало місця для його бурі. З опущеними руками, з запалими щоками і з погаслим зором. Все скінчено. Дарини нема, і все, що було, не буде. Щось буде нове, інше, чуже й холодне. Життя нема. Світла нема. Сонця нема. Во це глум, щоб світило сонце, коли Дарина не живе. Глум... насміх... уух!

Між Дарину і Юрою виросло провалля. І мосту нема.

Безодня без надії.

Якийсь голос?... Ах, це той. Повстанець.

— Я хотів вам ще сказати, що з наказу командира групи вночі прийде наша маши-

на й забере тіло. Воно буде поховане з військовими почестями. Група так бажає.

Що це він таке? Повстанська армія ховатиме? З почестями?... Чи це не однаково?...

Повстанець поправив на собі куртку, з-під неї в сутінках визирнуло дуло автомата.

— Я зараз піду. Вночі маємо марш... Мусимо відійти.

Думка уперто держиться тих почестей. Не однаково, що ховатиме армія. Не однаково. Загинув вояк у боротьбі за Україну. Для нього будуть військові почесті. У бою загинув... З вірою й честю відваги.

«Будь міцний... Юрусь... I вір...»

Рівним твердим голосом заговорив повстанець знов. Заспокійливо діяв цей голоc на нерви.

— Дозвольте мені ще трохи залишитись. До темряви. Тоді піду. А що ви зробите?

Дивно, що цей повстанець такий нормальній. Ані жалю в нього не видно. Ані зворушення. Певно тому, що він теж вояк і що кожного дня можуть над ним прикладти руки до шапок. Так скромно і так... гарно. Сурма не заграє навіть. Ані сальв не буде. Муніція дорога...

Яка в нього мусить бути віра й сила?! Отак без надії боротись... Хто це так писав? Хтось уже давно написав таке... Що за світ! I світ цей забрав йому Дарину, вона для нього себе призначила... не кажучи йому, Юрі, ні слова. Аж стало... і скінчилось.

I чи все вже разом із тим скінчилось?...

Повстанець піде. Він має марш. Дальший марш. Бій. Надію. Бо й далі буде цей марш тривати... і ще певно не одна Дарина загине...

Юра заходив по кімнаті. За кожним разом приставав перед ліжком і дивився хвилини на застиглий, вічний усміх, що ним Дарина попрощалась із світом і з ним, і з своєю боротьбою. Дивився й переживав щось, про що не догадувався приявний у цій тихій кімнаті повстанець. Він знекотя чистив свій пістолі, що згорнів від стріляння, і думав свої думи.

А назовні погасав осінній день, і наставала осіння ніч, сумерками сповіщаючи свій упертий і невідклиничний прихід.

Повстанець підняв голову й здивувався, коли над ним задержалась постать Юрі, трохи невиразна у густих уже сутінках. Здивувався, що доглянув пару жевріючих якимись вогнями очей, і не міг зрозуміти, до чого тут ці очі й цей вогонь у них. Він так давно звік до всього...

А в тиші, мертвецьку глибину кімнати впalo щось, що неначе ясний блиск, прорізalo заслону смерті й кинуло світло на дальший шлях.

— Я йду з вами. Розумієте?

Тихо було й маєстатично в атмосфері цього напруження. Здавалось тільки, що просторами з далекого неба бринить щось тонко й звучно, мелодіями дивної арфи, положеної дрібними пальцями архангельського хору... Спів спливав на землю й осідав на ній надією нових походів, нових маршів і нових, запеклих боїв майбутнього.

А ніч закрила усміх на устах Дарини так, що ніхто не побачив, як він поглибився і як вдоволено, як тріумфально вслушався він у позасвітні звуки осінніх мелодій.

Читайте, передплачуйте!

»ПУ-ГУ« !

Сучасна американська література

(Неонатуралізм)

Загальна картина американського письменства перед другою світовою війною та після неї де в чому подібна до періоду перед та після американської громадянської війни. Як тоді, так і тепер помітний присмерк однієї епохи й сітанок нової. Шоправда, нова генерація виступає на поверхні ще в непевних обрисах, у невизначеніх формах.

Останні 40-50 років на літературному овіді Америки панував натуралізм. Започаткували його Стефан Кран, Франк Норріс, Джек Лондон. За ними незабаром прийшов титан американського натуралізму Теодор Драйзер і майже водночас Елтон Сінклер. В періоді між двома війнами з'явилися Люї Сінклер, Ернест Гемінгвеї, Дос Пассос, Колдвелл, Фаррелл, Стейнбек. В основі це різні письменники, але в творах їх є спільні посутні риси: насильство й гандель, боротьба й війна в Стефена Крана та в Гемінгвеї; рухові зовнішні події й пригоди у творах Джека Лондана та Дос Пассоса; полювання за дичиною, розшуки золота, бої з биками, багатий отгляд твердого обтяженого труднощами життя на берегах Тихого океану, на Алясці, у Біргінії, Флоріді або серед бушменів. Але не самі пригоди характеризують натуралістичний роман; він викарбував також яскравих типів з політичного й соціального життя Америки цієї епохи розвитку залізниць і торгівлі збіжжям (Франк Норріс), з епохи фінансових геніїв та магнатів торгівлі (Теодор Драйзер), з галузі наявування великої земельної власності та розвитку автомобільної промисловості (Люї Сінклер), з розвитку консервних фабрик, нафтових копалень та вугільної промисловості (Елтон Сінклер).

Постаті всіх цих романів — переважно сильні особистості, завзяті люди, духовно не складні, рідко коли обтіженні почуттями та складним перебігом думання. Повнокровні, скуті на слова були вони в творах Норріса й Джека Лондана; однобічні в Драйзера, мисливці й тореадори в Гемінгвеї, неписьменні, часом недоумкуваті волоциги й ледарі в Стейнбека, Колдвела й Сарояна.

Більшість письменників-натуралістів не багато дали для проблеми мистецької форми та будови. Їм притаманний вільний не-вимушений, часто роздумханий виклад. Це швидше нагромадження, що діє легко, без напруги ніж напружені синтези. Вони мало дбають про словесну структуру; їх стиль, як ось у Драйзера, рівний і сухий, зовсім уникне гри нюансів світла й тіні, падіння й піднесення.

Повновартістичний, і привабливим натуралістичний роман стає через свою документарну правдивість, вірність фактів, дослівні переказ з точністю техніки звукозапису. Якраз цієї форми не міг набути натуралістичний роман ні в Європі, ні в Америці без глибокого впливу біологічного еволюціонізму. Великий вплив на виникнення натуралізму мало Дарвінове «Походження видів» та твори Герберта Спенсера. Інстинктивна сторона людської поведінки вперше була повністю усвідомлена й відображенна в літературі. Письменники схильні були обводити авреолою силу й владу, навіть брутальну енергію підносили до неба. Поруч із цим іде парадоксальна тенденція підкреслювати безпомічність людини, зображувати її як безвольне знаряддя в руках великих сил природи та соціальних обставин, що іх діяння людина не здатна ні скерувати, ні затамувати.

Твори цих письменників надзвичайно збагатили світ американського роману. Вони внесли тематично широчину, складність мотивів, сміливість зображення.

Але натуралізм не був винятковим господарем в літературі. Він був найширшою течією, але поруч із ним щоразу пробива-

лися нові джерела. Твори Едіт Вертон, Глезго, Кетер, Шервуд Андерсона, Скот Фіцгеральда зраджують безпосередній зв'язок з натуралізмом, але їх духовість і настава йде зовсім іншими шляхами.

Прикметним для часу стало те, що нова генерація останніх 10-15 років з палким інтересом звертається до деяких європейських великих авторів, а саме до тих, що їх твори виявляють глибоку відразу проти вузькості й однобокості натуралізму. Для старшої генерації великими закордонними авторами романів були Бальзак, Фльобер, Золя, Арнольд Беннет, Велз, що перебували під великим впливом наукового думання, особливо біології. Молода генерація читає їх твори щораз рідше. Замість них читають тепер твори французів: Пруса, Андре Жіда, Моріяка; англійців: Вульфа, Джойса та Форстера; німців Томаса Манна, Рільке, пражця Кафку; італійця Ігнаціо Сільоне, Варт відзначити, що Толстого й Тургенева читають щораз менше, Достоєвського щораз більше.

Насамперед слід відзначити деяких письменників, що в своїх творах намагаються сягнути через натуралізм до більших глибин. Уже в творах старшої генерації помітні спроби відійти від натуралізму, розкрити глибини душі. Це найбільше властиве най-цікавішому авторові цього часу Вільямові Фолкнеру. Його часто зачислюють до натуралістів, але з цього погляду його не можна ні зрозуміти, ні оцінити. Багато є письменників, що в своїх творах дають поетичне, часом символічне зображення психологічних та метафізичних проблем душевної самотності людини. Їх не можна заразовувати до натуралістів. Багато письменників відійшли від усіх попередніх форм і тематики, надаючи американському романові зовсім нового тону. Не можна твердити, щоб усім їм була властива своєрідність, однак їх твори стають якнайзапальнішим вивтом рушійних сил, що їм література майбутнього завлячуватиме глибокі свої перетворення. Перші письменники нової школи ніколи не бувають найкращі. Заслуга їх у тому, що від їх творів іде шлях у майбутнє.

Щодо тематично, кола нової американської літератури, то тут здається, що зовнішнє життя в ньому втратило субстанційний одяг. Замість нього щораз виразніше виступає внутрішнє життя з його ускладненими напругами. Знову, як і за часів Наталя Гавторна та пізніше роман у певному розумінні стає більше спрямований усередину, ніж на спостереження зовнішнього світу, стає суб'єктивніший, перестає бути чистим повідомленням. Дані внутрішнього життя, переживання свідомості стають «сировиною» для американського роману. Замість соціологічного вихідного принципу стає психологічний, особливо глибоко психологічний, що намагається пробитися із денного світла свідомого життя до темніших глибин під погоном свідомості. Можливо (це не було б несподіваним), американські письменники знову, як колись Едгар По, братимуть свої мотиви із світу снів або візій, що являють собою своєрідний вид сну.

Як у багатьох європейських письменників, також і в молодих американських пробивається інтерес до важливій теми: хвороби. Це зовсім не нездорова ознака, як не було показником здоров'я та, що багато американських письменників формально були опановані думкою про здоров'я. Молодша генерація, можливо, почуватиме себе людиною і виявиться навіть здоровішою саме через те, що так багато переїмається хворобою. Безсумнівно, між цим інтересом до хвороб і старанним спостереженням внутрішнього життя є певна залежність. Існує також залежність між цим інтересом до хвороби й заглибленням у тисячезарове переплетення й одчасністю людських взаємин.

Проблеми духовості, запутаність почуттів і конфлікти моралі знов починають вимагати місця в американській літературі, і рано чи пізно дійде до того, що на духовість не будуть дивитися згори. Тепер уже письменник не почував себе зв'язаним з документарністю та обмеженим фотографічним відображенням; детермінізм натуралістичного роману поступився перед одвертим визнанням, що духові й моральні вартості не можна вигнати з людських переживань і що зображення моральних конфліктів та етичних рішень належить до мистецького образу.

Молода генерація щораз більше пильнує, щоб її мова була багатозначна, образна, тобто, коротко кажучи, поетична. Помітне також незвичайне дбання про музичні, особливо ритмічні ознаки прози. Так довго занедбувана вимога вуха при читанні знов набуває своїх прав. Треба додати, що з усіх модерністичних тенденцій найбільше значення має та, до якої застосовуємо слово «поетичний». Якщо пріора між романом і поезією, що так довго й так широко розходилася в американській літературі, тепер стає щораз вужчою, то це через те, що американська поезія в певному особливому сенсі щораз більше наближається до прози, тоді як роман не можна вже розуміти дослівно, не можна розглядати як виклад фактів, але тільки як твір фантазії, яку ми звикли відносити до царства поезії. Тут мовиться не про стиль роману, а про щось далекосхідніше й проникливіше, доцільніше: про глибоку інтимність, з якою письменник підходить до своїх завдань зображення.

Можна твердити, що сучасна література щораз свіломіш звертається до мітів і послуговується мінливовою формою образів та порівняння.

Якщо тут мовилось про те, що натуралізм відіграв уже свою роль в літературі, то це стало не з якоїсь ворожої натуралізмові настави на користь метафізичному. Цілком можливо, що наступна література буде реалістична, навіть натуралістична у вищому сенсі. Але це не буде прозаїчна форма старого реалізму; це буде щось таке, що його можна буде, як і в мальстріві, назвати «магічним реалізмом». Цей натуралізм не буде натуралізмом біології та документарності, як було раніше; це буде, можливо, натуралізм глибшого, більш людського типу, вірний природі речей, як ми їх пізнали, фізичні й біологічні природі, але вірний також душевній природі людини, яка, якщо й походить від тварини, то все ж являє собою тварину особливого виду, істоту, що її дух своєрідно працює з символами і що її переживання можна передбачити тільки через символи, порівняння, міти, тобто — неонатуралізм або, коли хуствує, олюднений поетичний натуралізм мітів. Можливо, він і стане поетичною формою письменства найближчих років.

о—а.

Повість наших днів:

Ю. КАЛИНИЧ

»Людина в Ульстері«

друкується в наступному номері
нашого журналу.

ЧИТАЙТЕ,

КУПУЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

»ПУ-ГУ«!

Банк очей

Число сліпих, яким повертають зір з допомогою рідкісної раніше операції пересадження рогової оболонки, в самому районі Нью-Йорку досягає 500 на рік.

Рогова оболонка — це прозора мембрana, що вкриває веселкову оболонку й чоловічок ока; вона пропускає світло. Хірургам давно відомо, що можна вирізати малесеньку частинку, коли вона стала темною від хвороби або нещасливого випадку, і вставити замість неї прозору клітину, вирізану із здорової рогівки іншого ока, і цим способом повернути зір. Але дуже рідко мали вони змогу дістати тканину здорового ока, з якої можна було б узяти чисту клітину. Треба було дістати цю клітину з ока людини, втраченого в наслідок ушкодження, але з неушкодженою рогівкою. Таким чином сліпі, що були в хірургів, очікуючи на операцію, мусили чекати довгі болісні місяці, поки якийсь рідкий випадок не зробить їх зрячими.

Тепер все змінилось. Група шпиталів міста Нью-Йорку організувала перший у світі банк очей. Шпиталі умовилися запитувати в близьких родичів про очі померлої людини або жертви якогось нещасливого випадку. Вони умовилися відслати дорогоцінний матеріал до центрального пункту, де він був більш доступний для хірургів. Цей проект був опублікований у 1944 р. Відгук був надзвичайний — велика кількість людей зголосилися до співпраці.

Тепер співпрацюють 33 шпиталі в державному маштабі. Хірург-окулист дуже рідко відкладає операцію. Десятки і сотні сліпих повертають зір. Історії сліпих, що знову побачили світ, такі різноманітні, як і сама людська натура, але всі вони зворушливі.

Один молодий чоловік, якого оперували, був сліпий 17 років. Пізніше він розповідав, що, не дочекавшись своєї черги на мобілізацію, він зголосився добровільно, пройшов усі лікарські військові огляди, і ніхто навіть не зробив жодної зауважені щодо його очей.

Другий молодий чоловік був сліпим 22 роки. Товщ близнюк із кухенної печі йому в очі, коли він ще був немовлям. Він ходив до школи сліпих. Але його мати прочитала про пересадження рогівки і банк очей. Вона відвела його до шпиталю. «Він щаслива людина тепер завдяки очам людини, якої імені ми ніколи не будемо знати», — каже вона. — «Але я хотіла б, щоб невідомий донор міг бачити моє хлопця, як він веде авто серед нью-йоркського руху».

При одній операції тканина рогової оболонки повернула зір робітників, голові великої родини, що осліп декілька місяців тому під час нещасливого випадку на виробництві. При другій операції зір повернено молодій матері, що осліпла під час вибуху в печі.

Банк очей допоміг щонайменше, одній любовній історії. Одна молода гарненька студентка захворіла на кератоконус, хворобу, що веде до прогресивного потовщення рогової оболонки, а потім до сліпоти. Її зробили операцію в Нью-Йорку. Після цього вона залишилася працювати сестрою при хірургові, що повернув їй зір. Потім до Нью-Йорку приїхав молодий лікар з британської Колюмбії на операцію. Його хвороба була дуже подібна до хвороби, яку мала сестра. Можливо, тому вона особливо зацікавилася цим випадком і так віддано доглядала молодого лікаря. Можливо, що була й інша причина, бо вони скоро побралися і тепер живуть у Канаді, де молодий лікар відновлює свою практику, так жоротоко зруйновану. Подібні історії стануть майже звичайними тепер, коли нью-йоркський банк

очей перестав бути місцевою організацією, а набув державного значення, як «Банк Очей для реставрації Зору». Управа директорів банку складається з відомих хірургів-окулістів та видатних громадян.

Проте ця операція не небезпечна, але вона надзвичайно делікатна і не більше, як 20 хірургів, рівномірно розподілених по країні, мають достатню кваліфікацію для її виконання. Другим завданням організації стало дослідження засобів зберігання тканини рогівки на довший час. Тепер можна тримати війняте око тільки декілька днів.

Потреба на донорів ще дуже велика. В Сполучених Штатах є 300.000 сліпих; приблизно 60.000 чоловік можна було б вилікувати цією операцією.

I. K.

→
21-річну німку Доріс фон Кноблях викрито на летовищі у Франкфурті. Вона була запакована в скрині, що її один американський воїк збирався переслати до США. Мала при собі 4 кусники хліба та чверть літра чаю.

»Король папуасів«

Багато українських учених збагатило і все ще збагачує чужу науку, головно ж російську, а ми про це часом і не знаємо. Проте, що це наша вина, не згадуємо...

Одним із таких «російських» учених був відомий мандрівник, дослідник Нової Гвінеї — Міклуха Макленко.

Народився він 1846 р. в Україні від батька українця й матері — шкотки. Учився в Україні, але виїхав в Європу студіювати у Німеччині, де здобув ювільну природничу освіту, а саме, в славному університеті в Єні. Тут він був м. ін. улюбленим учнем визначного німецького природника проф. Геккеля.

Вже за часів студій Макленко виказав велику рухливість і зацікавлення природничим науками; використовував вільний час на працю і, кінчаючи свою науку, міг уже похвалитися, що обіхав майже всю Європу і з своїм учителем відбув на наукову подорож на Мадейру й Канарійські острови. В 1869 році бачимо його самого в Марокко, де він удається вже самостійно до зоологічних досліджень. Повернувшись з багатим досвідом, почав він вивчати населення й природу островів Великого океану. Через південну Америку, острови Таїті й Самоа прибув він на острів Нова Гвінея. Тут на північному її узбережжі, сам — самісінський серед праплісу, у дерев'яній хижці перебував він цілий рік, досліджуючи природу й місцеве населення. Потім більше року перебував на західному узбережжі цього острова, а в 1884 р. досліджував Малаякку. Звідси пойшав на острови Палія, а далі на Адміральські острови. В 1876-78 р. бачимо його знову на Новій Гвінії.

В 1879 р. Макленко поїхав до Сінгапуру рятувати своє підірване здоров'я, але того самого року повернувся знову до Гвінії і був там до 1882 р. Уесь час присвячував науковим дослідам папуасів. В Європі його так і назвали — «король папуасів».

Повернувшись до Європи (1892) з величезними матеріалами спостережень і з цінними скарбами різних наукових речей, Макленко почав опрацювати надбаний науковий матеріал. Оголосити друком його досліди й висновки взяла на свій кошт петербурзька академія наук, що іменувала його своїм членом.

Передчасна смерть (1888 — на 42 році життя) не дозволила нашому землякові вінічнити наукової праці та зокрема не дозволила йому докінчити опис пригод та спогадів з часів його мандрівок по світі. Його спогади, листи й звідомлення з мандрівок були свого часу цікавою новиною для всієї Європи. Як колись перший наш мандрівницький опис св. Землі Паломника Данила з XII століття знайшов широкий відгомін в Європі, так і спогади нібито «російського» мандрівника — українця Макленка, мали свого часу не абиякий попит і розголос. Міклуха-Маклен, або Макленко — це один із найяскравіших прикладів окрадення українського народу його «єдиноутробним братом».

Я. Р.

Цікаві факти

Атомова енергія проти туберкульози

Відомий дослідник туберкульози др. Павль Трох зробив сенсаційне відкриття, що радіоактивне проміння вбиває туберкульозні бацилі. В галузі дослідження туберкульози треба бути дуже обережними, і заздалегідь готовим до резчарувань. Не треба покладати занадто великі надії на новий метод боротьби. У всякому разі він, безумовно, виліковує деякі певні випадки хвороби, що їх раніше вважали за невигойні.

Операція в телевізорі

У зв'язку з 33-ю річницею американського хірургічного товариства, нью-йоркський шпиталь сполучили за допомогою телевізора з готелем Вандорф-Асторія, де зібралися хірурги з усіх кінців США. Через телевізор можна було ясно бачити методи нової операції, що нею знижують кровотиск.

Ракети V-2 в американській флоті

Недавно з важкого авіоносця «Мідвел» були вистрелені ракети V-2. Морські фахівці, що були присутні на спробі вважають, що вона відкриває нову еру в морській війні. Оповідають, що велика ракета піднялася під кутом 45° і вибухла в повітрі на віддалі 100 км. На підставі спроб можна вважати, що з палуби звичайних авіоносців також можна стріляти ракетами V-2. Відразу після пострілу бойові літаки піднялися з палуби «Мідвел», а інші приземлилися. Цим доведено, що стріляння ракетами не перешкоджає авіоносцю в його нормальній праці.

СПОРТ

ЛЕГКОАТЛЕТИ АМЕРИКИ ПОВЕРНУЛИСЯ ДОДОМУ

Кілька місяців тому з Америки до Європи прибула сильна група легкоатлетів. Вони помірялися силами з кращими збірними командами Європи. Наступного разу вони приїдуть до Європи на лондонську олімпіаду 1948 року. Найкращий із них — це Діллярд з Клевленду, рідного міста Джесс Оуенса, що не мав собі суперників під час європейського турніру на короткі дистанції і довів свій рекорд до 10,3 сек. на 100 м. На 100 метрів лише два європейці зможуть виступити проти нього — це Деллей (Англія) і Бурго (Бельгія), що також пробігли в цьому році 100 м. за 10,3 секунди.

В більшості змагань американські гості вийшли переможцями. Не тільки на коротких дистанціях, де ніхто не зміг перемогти Діллярда або Гавдена, але і в бігу на 400 м. перемогли американці. Лише один раз шведові Лідманові вдалося прийти до фіналу одночасно з Діллярдом. На середніх і довгих дистанціях, як і раніше, панували скандінавці, фіни, тощо. Високу клясу показав також цех Заторек, що встановив у Брно новий світовий рекорд бігу на 3.000 м. — 8:08,8 хв.

У стрибках перемагали також американці — 7,18 м. уздовж (Мондштейн), 1,97 м. угору (Вессе) і 1,95 м. (Мондштейн). Стрибки з жердинкою вгору на 4,30 м. (Рігардс) і 4,20 м. (Мар'он) можуть у кожному змаганні запевнити їм 1. місце. Лише шведові Ліндбергові вдалося стрибком з жердинкою вгору (4,15 м.) триматися до деякої міри нарівні з американцями.

Так само й метання диску та штовхання кулі стали чисто американським рекордом.

В метанні диску світовий рекорд був побитий навіть двічі: перший раз на змаганні в Празі де Горджен (США) кинув диск на 54,40 м., потім Фітч поліпшив рекорд свого земляка до 54,80 м. Таким чином, європейський чемпіон Консоліні (Італія) із своїм рекордом 52,98 м. передішов тепер на 3. місце в світі. Лише в метанні молота американці не змогли перейти межі 50 м. Еріксон (Швеція) дав новий світовий рекорд — 57,19 м., а угорець Немет вийшов переможцем із працього змагання, кинувши на 53,56 м.

Загалом американці показали велику перевагу; європейським майстрям доведеться багато працювати, щоб виступити проти них на світовій олімпіаді 1948 року в Лондоні.

САНКТ МОРИЦ — ПЕРША АРЕНА ОЛІМПІАДИ 1948 РОКУ

Олімпійський комітет опублікував програму олімпійських зимових змагань 1948 р., що відбудутися від 30. 1. до 8. 11. в Ст. Моріці. Кожна країна, що братиме в них участь, повинна зголоситися до 15. 12., а імена спортсменів повідомити до 30. 12. Досі імена своїх учасників опублікували 18 країн: Великобританія, Данія, Італія, Польща, Канада, Австрія, Фінляндія, Голландія, Ісландія, Швеція, Бельгія, Франція, Туреччина, Ліхтенштайн, Швайцарія, Угорщина, США й Чіле.

В програмі зимових змагань передбачено також п'ятибор'я, що включає лижний біг на 18 км., стрільбу на 25 м., фехтування, ізду верхи на 4.000—5.000 м. з дванадцятьма перешкодами й багато інших видів спортивних змагань.

Чудова й велика програма!

УСМІШКИ

— Гей, чи водяться тут акули, де я купаюсь?

— Ні... вони бояться крокодилів.

Автор: Ну, як вам сподобалась моя п'еса? Критик: Дуже добре! Тільки було б краще, якби геройня в останній картині не штрикала коханця ножем, а стріляла на нього з пістоля, це не тільки збудило б глядачів, але й нагадало б їм, що п'еса вже скінчилася.

Мак-Ферсон, шотляндець, був уперше на полованині. Побачивши в небі качку, він стрілив, і качка впала на землю. Оповідаючи про це жінці, він додав: «Я міг би й не витратити набою на цю качку — вона й без того б убилася, впавши з такої висоти...»

Професор Забудькович забув узяти з собою окуляри. «Може, ви будете ласкаві прочитати мені список страв?» — попросив він кельнера.

«На жаль», — відповів кельнер, — я також неписьменний.

Священик читав з амбони десять заповідей. Дійшовши до «Не укради», він зауважив, що один з вірян нервово заметувався. Коли ж прозвучало: «Не чини перелюбства», — вірянин заспокоївся. Зацікавивши, священик вирішив розпитати його, в чому справа. «О, — сказав той, — коли ви сказали «не укради», я побачив, що немас мого парасоля. Коли ж ви виголосили «Не чини перелюбства», — я згадав, де саме його забув. *

Відомий мільйонер Рокфеллер був страшно скупий.

— Як ви можете носити це старе убрання? — з докором сказали йому.

— Якби ваш покійний батько це побачив, він перевернувся б у труні від сорому!

— Думасте? — хитро спітався Рокфеллер. — А я вважаю, що йому навіть приємно, що я ношу його уврання.

БІБЛІОГРАФІЯ

«Студентський клич»

З червня місяця 1947 року в Граці (Австрія) почав виходити циклостилевим друком орган українського студентського товариства «Січ» під назвою «Студентський Клич». Перше число вийшло доволі змістовним. У передмові підкреслюється прагнення студентської громади кристалізувати свою ідеологію до всенаціональних державницьких форм. Звідти ж доведеться, що студентство Грацу цікавиться суспільно-національною проблематикою українських студентів, що студіюють по університетах балканських країн, та має на думці висвітлювати їх діяльність. Уже з цього погляду, тобто з погляду інформаційного «Студентський Клич» мусить зацікавити українську студентську молодь інших окупованіх зон та інших країн. Цікавою вкладкою для вияснення світоглядових блукань, для прояснення шляхів нашого ідеологічно-політичного думання стала стаття др. Ростислава Єндика «Національна етика в Шевченка». В ній автор, виходячи з твердження, що кожне покоління знаходить в Шевченкові відповіді на свої проблеми, розгортає ту відповідь, яку можемо знайти ми й наше сучасне покоління в Шевченка на наші найсучасніші проблеми. Ця відповідь цікава й оригінальна, і це підносить вартість журналу. Цікаві також інші статті в цьому числі, як «Боротьба за обличчя» О. Ждановича, «Про аперцепцію народів» Др. Павла Козака, «Мрії про сітку наукових амбасад» Др. Григора Лужницького, «Українське студентство в Югославії» М. Ярдич і ін. Крім цього журнал містить матеріали з науки й техніки, рецензії та хроніку культурно-громадського життя. Журнал вартий, щоб його поширювати серед молоді.

А. О.

В лондонських модних сальонах виставлені зразки найновіших осінніх убраних. На фото: остання новина в галузі елегантського вечірнього одягу.
(Фото Д. Б.).

Серед «болільників»

— Ти знаєш, друже, наші програли сьогодні.

— Невже?

— Бігме.

— Я не хочу цьому вірити.

— Мені теж не віриться.

— Алеж ти був на матчі?

— Був.

— І що ж?

— Кажу, наші програли, бо завеликий м'яч був.